

แนวทางการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของนักการเมืองไทย

GUIDELINES FOR DEVELOPING POLITICAL TRUST AMONG THAI POLITICIANS

พระจอม มหาปญโญ

Phra Jom Mahapanño

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phrabidicxmm@gmail.com

บทคัดย่อ

ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย และเป็นตัวชี้วัดคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับนักการเมือง งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองในบริบทไทย และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความไว้วางใจดังกล่าว ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ความไม่ไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนชาวไทยมีรากฐานมาจากปัจจัยหลากหลาย อาทิ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ การทุจริตเชิงโครงสร้าง ความไม่โปร่งใสในการดำเนินนโยบาย ตลอดจนการขาดความเชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองกับประชาชน การเสริมสร้างความไว้วางใจทางการเมืองจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่านกลไกต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (Accountability) การพัฒนาศักยภาพการสื่อสารทางการเมืองที่เน้นความจริงใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างจริยธรรมและธรรมาภิบาลในหมู่นักการเมือง รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชนในกระบวนการนโยบาย ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือการสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย และการลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชนในระยะยาว

คำสำคัญ: ความไว้วางใจทางการเมือง; นักการเมืองไทย; ความโปร่งใส

Abstract

Political trust is an important factor that determines the stability of a democracy and is an indicator of the quality of the relationship between citizens and politicians. This study aims to analyze the factors affecting political trust in the Thai context and propose guidelines for developing such trust. The preliminary results of the study found that Thai citizens' political distrust is rooted in various factors, such as patronage culture, structural corruption, lack of transparency in policy implementation, and lack of connection between politicians and citizens. Therefore, building political trust must be carried out systematically through various mechanisms, including promoting transparency and accountability, developing political communication capacity that emphasizes sincerity and citizen participation, fostering

ethics and good governance among politicians, and developing political structures that support citizens' continuous participation in the policy process. The expected outcome is the strengthening of democracy and the long-term narrowing of the gap between the state and citizens.

Keywords: Political Trust; Thai Politicians; Transparency

บทนำ

ความไว้วางใจทางการเมือง (Political Trust) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบอบประชาธิปไตย ความไว้วางใจทางการเมืองส่งเสริมความรู้สึกรักของความรักและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานและความมั่นคงของสถาบันประชาธิปไตย (Fukuyama, Francis, 1995) หากประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อนักการเมืองและสถาบันทางการเมือง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือการลดลงของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การต่อต้านระบบ และการเสื่อมศรัทธาต่อกติกาสาธารณะ (Putnam, Robert D., 2000) ประเทศไทยนับเป็นกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนของปัญหาความเสื่อมถอยของความไว้วางใจทางการเมือง โดยตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ปรากฏวิกฤตการณ์ทางการเมืองหลายครั้ง ทั้งจากการรัฐประหาร การประท้วง และความล้มเหลวในการสร้างธรรมาภิบาล (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2559) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเสื่อมศรัทธาดังกล่าว ประกอบด้วยวัฒนธรรมอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย พฤติกรรมการทุจริตของนักการเมือง การขาดความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนการขาดความรับผิดชอบต่อประชาชน (อุกฤษ มงคลนาวิน, 2547) สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้สึกท้อแท้ทางการเมือง และลดความไว้วางใจในตัวแทนของตนเองอย่างมีนัยสำคัญ การตัดการเชื่อมต่อนี้อาจนำไปสู่การมีส่วนร่วมของพลเมืองและการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยลดลง ซึ่งท้ายที่สุดก็ทำลายรากฐานของระบบการเมือง การส่งเสริมการสนทนาแบบเปิดกว้างและความโปร่งใสกลายเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจใหม่และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของประชาชน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2543)

การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของนักการเมืองไทยจำเป็นต้องดำเนินการผ่านการปฏิรูปกระบวนการเมืองอย่างรอบด้าน ทั้งในแง่ของการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมือง การเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงาน การเสริมสร้างกลไกตรวจสอบ และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มาตรการเหล่านี้จะส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่รับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชนในเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกและกระบวนการประชาธิปไตยโดยรวม การเสริมสร้างความไว้วางใจทางการเมืองในหมู่นักการเมืองไทยต้องมีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมความรับผิดชอบและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เพื่อให้แน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของผู้เลือกตั้งเหนือผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือฝ่ายบุคคล (Pasuk Phongpaichit and Sungsidh Piriyarangsarn, 1994) เป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างระบบการเมืองที่ประชาชนสามารถไว้วางใจได้ ทั้งในตัวนักการเมืองและในกระบวนการทางการเมืองเอง การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของนักการเมืองไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และความไว้วางใจของประชาชน (Almond, Gabriel

A., and Sidney Verba, 1963) รวมถึงการระบุแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดจากประชาธิปไตยอื่น ๆ ที่สามารถปรับให้ดีขึ้นเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ทางการเมืองในประเทศไทย การสร้างระบบการเมืองที่เชื่อถือได้มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองและรับประกันการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการประชาธิปไตย การสร้างโครงสร้างการกำกับดูแลที่โปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความรับผิดชอบและเพิ่มความไว้วางใจของประชาชน ซึ่งนำไปสู่ระบบประชาธิปไตยที่ยืดหยุ่นมากขึ้น

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนต่อนักการเมืองไทย

ความไว้วางใจทางการเมือง (Political Trust) เป็นพื้นฐานสำคัญที่หล่อเลี้ยงความมั่นคงและการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีความไว้วางใจในนักการเมืองและสถาบันทางการเมือง ย่อมส่งผลให้การดำเนินนโยบายและการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐเป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างจริงจัง ในสังคมไทย ความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองยังคงอยู่ในระดับต่ำมาอย่างต่อเนื่อง (Nye, Joseph S., 1997)

หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความไว้วางใจดังกล่าว คือ วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ ซึ่งเน้นการพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่ากลไกทางกฎหมายและนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ การทุจริตคอร์รัปชันในหมู่นักการเมืองซึ่งถูกเปิดเผยผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง ก็ได้ทำลายภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาของประชาชนอย่างรุนแรง ผลสำรวจความคิดเห็นหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า ประชาชนจำนวนมากไม่เชื่อว่่านักการเมืองจะทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่กลับเชื่อว่านักการเมืองแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง (ศุภมิตร ปิติพัฒน์, 2561)

1. ความหมายและความสำคัญของความไว้วางใจทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความคาดหวังในเชิงบวกของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองและสถาบันทางการเมือง ในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์สาธารณะ ความไว้วางใจในสถาบันการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเสถียรภาพและประสิทธิภาพของการกำกับดูแลเนื่องจากส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประชาชนและผู้นำในขณะที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ความไว้วางใจในสถาบันการเมืองยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสามัคคีทางสังคมและทำให้มั่นใจว่าประชาชนรู้สึกว่าได้ยินเสียงของพวกเขา ซึ่งในที่สุดก็มีส่วนช่วยในความชอบธรรมของการกำกับดูแลและสุขภาพโดยรวมของประชาธิปไตย (Hardin, Russell, 2002) ความไว้วางใจนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ระบบประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ (Fukuyama, Francis, 1995)

2. ผลกระทบของความไม่ไว้วางใจต่อนักการเมืองและระบบการเมืองไทย ความไม่ไว้วางใจส่งผลให้ประชาชนลดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่เชื่อถือในกระบวนการเลือกตั้ง และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการต่อต้านระบบทางการเมืองอย่างรุนแรง ความไม่มั่นคงทางการเมืองอาจเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนผิดหวังนำไปสู่การประท้วงและเรียกร้องการปฏิรูปโครงสร้างการปกครอง ความไม่มั่นคงทางการเมืองสามารถทำลายการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามัคคีทางสังคมทำให้ผู้นำจำเป็นต้องจัดการกับสาเหตุที่สำคัญของความไม่

พอใจของประชาชนและสร้างความไว้วางใจในสถาบันประชาธิปไตย การสร้างมาตรการกำกับดูแลที่โปร่งใสและความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจของประชาชนอีกครั้ง เนื่องจากสามารถช่วยฟื้นฟูศรัทธาในสถาบันการเมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองมากขึ้นในหมู่ประชาชน (Putnam, Robert D., 2000) ทั้งยังบ่อนทำลายการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (อุกฤษ มงคลนาวิน, 2547)

3. แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนต่อนักการเมืองไทย การเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมของนักการเมือง การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส การรับฟังและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ความไว้วางใจในผู้นำทางการเมืองยังสามารถเพิ่มขึ้นผ่านความคิดริเริ่มด้านการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองและความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนสามารถรับผิดชอบตัวแทนของตนได้ การสร้างช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างประชาชนและนักการเมืองก็เป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจให้มั่นคงยิ่งขึ้น (Almond, Gabriel A., and Sidney Verba, 1963) นักการเมืองไทยต้องตระหนักว่าความไว้วางใจไม่ได้เกิดจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แต่เกิดจากการกระทำที่สอดคล้องกับผลประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง (ศุภมิตร ปิติพัฒน์, 2561)

ดังนั้น ความไว้วางใจทางการเมืองหมายถึงความคาดหวังเชิงบวกของประชาชนต่อนักการเมืองและสถาบันทางการเมือง ว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ความไว้วางใจนี้มีบทบาทสำคัญต่อเสถียรภาพประสิทธิภาพของการบริหารประเทศ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย ในสังคมไทย ความไว้วางใจต่อนักการเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีปัจจัยสำคัญ เช่น วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ และการทุจริตคอร์รัปชันที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน ทำให้ประชาชนมองว่านักการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบของความไม่ไว้วางใจ ความไม่ไว้วางใจทำให้ประชาชนลดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่เชื่อถือในกระบวนการเลือกตั้ง และอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ความไม่มั่นคงทางการเมือง และการประท้วง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางสังคม ควรเสริมสร้างจริยธรรมของนักการเมือง เปิดเผยมูลอย่างโปร่งใส รับฟังเสียงประชาชน สร้างวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วม และจัดทำช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นักการเมืองต้องสร้างความไว้วางใจผ่านการกระทำที่สอดคล้องกับผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่เพียงการประชาสัมพันธ์

รัฐบาลไทยที่สร้างความไว้วางใจต่อนายทุนมากกว่าประชาชน

ความไว้วางใจทางการเมืองถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย (Russell Hardin, 2002) ในสังคมไทย ความไว้วางใจต่อนักการเมืองและรัฐบาลกลับลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลถูกมองว่าเอื้อประโยชน์ต่อนายทุนรายใหญ่ มากกว่าการดูแลผลประโยชน์ของประชาชนทั่วไป สถานการณ์นี้ไม่เพียงทำลายความศรัทธาของประชาชน แต่ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองที่รุนแรงขึ้น การดำเนินนโยบายที่เน้นส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ เช่น การออกกฎหมายเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้บริษัทเอกชนบางกลุ่ม หรือการแจกสัมปทานในลักษณะที่ไม่โปร่งใส ทำ

ให้ประชาชนรู้สึกถูกทอดทิ้งและเสียเปรียบอย่างชัดเจน (Joseph S. Nye, 1997) ความรู้สึกที่ว่ารัฐบาลทำงานเพื่อ “กลุ่มนายทุน” แทนที่จะทำงานเพื่อ “ประชาชน” นำไปสู่การลดลงของความไว้วางใจและความไม่พอใจที่อาจสะสมเป็นความขัดแย้งในระยะยาว

1. โครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง (Economic and Political Power Structure) รัฐบาลไทยในหลายยุคสมัยมักมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ผ่านกลไกนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น การให้สัมปทาน, การลดหย่อนภาษี, หรือการสนับสนุนโครงการเมกะโปรเจกต์ โครงสร้างอำนาจเช่นนี้สร้างความเหลื่อมล้ำทางโอกาส และลดบทบาทของประชาชนในระบบเศรษฐกิจการเมือง พลวัตดังกล่าวได้นำไปสู่การสมานใจของความมั่งคั่งและอำนาจในหมู่ชนชั้นสูง ซึ่งมักจะละทิ้งองค์กรขนาดเล็กและชุมชนที่เป็นชายขอบในกระบวนการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ แต่ยังมีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ โดยทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐาน เช่น การศึกษาและสุขภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วไป (Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, 2004)

2. ความเหลื่อมล้ำทางนโยบายสาธารณะ (Public Policy Inequality) นโยบายสาธารณะหลายฉบับให้ความสำคัญกับการขยายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มทุน มากกว่าการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น นโยบายส่งเสริมการลงทุนที่เอื้อให้นายทุนต่างชาติ แต่กลับละเลยการสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยหรือผู้มีรายได้น้อย การแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางนโยบายจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาและปรับเปลี่ยนแนวทางในการออกแบบนโยบายสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชนทุกกลุ่ม ความเหลื่อมล้ำเชิงนโยบายนี้สร้างความรู้สึก “แปลกแยก” ในหมู่ประชาชน ความรู้สึกนี้อาจนำไปสู่อุปสรรคในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เนื่องจากประชาชนที่ถูกกลืนไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการพัฒนาได้อย่างเท่าเทียม (Kevin Hewison, 2015)

3. ผลกระทบต่อความเสื่อมศรัทธาทางการเมือง (Political Disillusionment) เมื่อประชาชนรู้สึกว่าการเมืองเลือกข้างนายทุนมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะ ย่อมส่งผลให้ความเชื่อถ้อยและศรัทธาต่อระบอบการเมืองถดถอย นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่ใช้สิทธิเลือกตั้ง, การประท้วง, หรือแม้แต่การเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงนอกระบบ การกระทำดังกล่าวสามารถขัดขวางความสามัคคีทางสังคมและนำไปสู่การเพิ่มโพลาริเซชันในสังคมซึ่งทำลายความมั่นคงของสถาบันประชาธิปไตยและการกำกับดูแล การตอบสนองต่อความรู้สึกเหล่านี้อาจนำไปสู่วิธีการใหม่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การสร้างกลุ่มพลเมืองที่มุ่งเน้นการพัฒนา นโยบายหรือการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความโปร่งใสและรับผิดชอบในระบบการเมือง (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2560)

4. บทบาทของสื่อมวลชนและสังคมพลเมือง (Media and Civil Society) สื่อมวลชนและองค์กรภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการเปิดโปงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มทุน และสร้างการตระหนักรู้ในหมู่ประชาชน การส่งเสริมเสรีภาพสื่อและการสนับสนุนสังคมพลเมืองที่เข้มแข็ง จะช่วยถ่วงดุลอำนาจและลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชนได้ ความร่วมมือระหว่างสื่อและประชาสังคมสามารถส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองอย่างกระตือรือร้นในการกำกับดูแล ซึ่งนำไปสู่ประชากรที่มี

ข้อมูลและมีอำนาจมากขึ้น การรับรู้ที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่เพียง แต่ช่วยให้ประชาชนมีอำนาจเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบในหมู่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งในที่สุดมีส่วนช่วยในการสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและเท่าเทียมกันมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจนี้ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น โดยทำให้เสียงของประชาชนถูกฟังและนำมาพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง (Susan Rose-Ackerman, 1999)

ดังนั้น รัฐบาลไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มทุน ผ่านนโยบายที่เอื้อประโยชน์ เช่น สัมปทานและโครงการเมกะโปรเจกต์ ความมั่งคั่งและอำนาจถูกกระจุกตัวในชนชั้นนำ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐาน เช่น การศึกษาและสุขภาพ นโยบายหลายฉบับส่งเสริมกลุ่มทุน แต่ละเลยเกษตรกรรายย่อย และผู้มีรายได้น้อย ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากรู้สึกแปลกแยกจากระบบการเมืองและเศรษฐกิจ การเลือกข้างนายทุนของนักการเมืองทำให้ประชาชนหมดศรัทธาในระบอบการเมือง ส่งผลให้เกิดการประท้วง ไม่ไปเลือกตั้ง หรือเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงนอกระบบ สื่อมวลชนและภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการเปิดโปงความไม่โปร่งใส และส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบของรัฐบาล การสนับสนุนเสรีภาพสื่อและการเสริมสร้างสังคมพลเมืองเข้มแข็งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน

แนวทางการแก้ไขปัญหาความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองไทย

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากปัญหาคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใส และความเหลื่อมล้ำในระบบการเมือง บทความนี้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความไว้วางใจของประชาชน โดยกำหนดองค์ความรู้ 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้, การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดโยงกับประชาชน, การเสริมสร้างจริยธรรมและความรับผิดชอบทางการเมือง, และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยไทยในระยะยาว

1. ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ (Transparency and Accountability) ความโปร่งใส (Transparency) คือการที่นักการเมืองเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานอย่างชัดเจน และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ง่ายและสะดวก ขณะที่ความรับผิดชอบ (Accountability) คือความสามารถในการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง (Beth Simone Noveck, 2015)

การแก้ไขปัญหาความไว้วางใจจำเป็นต้องมีระบบที่เอื้อให้เกิดการตรวจสอบจากสาธารณะ เช่น การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของนักการเมือง, การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ, และการสนับสนุนองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจ นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Open Data Platform ก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบของประชาชน

2. การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดโยงกับประชาชน (People-Centered Political Culture) นักการเมืองไทยต้องเปลี่ยนจากวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ (patron-client) ซึ่งเน้นการพึ่งพิงและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ มาเป็นวัฒนธรรมที่ยึดโยงกับประชาชนอย่างแท้จริง (people-centered politics) (Larry Diamond and Leonardo Morlino, 2005)

แนวทางนี้ประกอบด้วยการรับฟังความต้องการของประชาชนอย่างจริงจัง, การกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อปัญหาพื้นฐานของสังคม เช่น ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ, และการหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจโดยมิชอบ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนี้จะช่วยลดความรู้สึกเห็นห่างระหว่างนักการเมืองกับประชาชน และเสริมสร้างความเชื่อถือที่ยั่งยืน

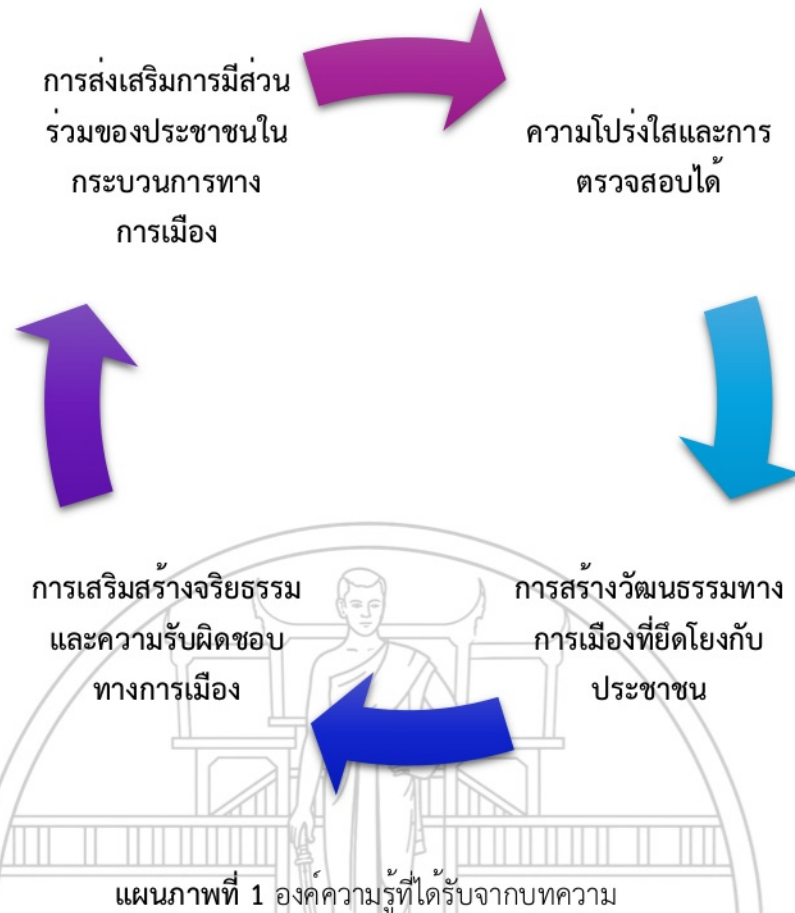
3. การเสริมสร้างจริยธรรมและความรับผิดชอบทางการเมือง (Political Ethics and Responsibility) จริยธรรมทางการเมือง (Political Ethics) หมายถึงการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ความถูกต้อง และความชอบธรรมในกระบวนการทางการเมือง นักการเมืองไทยควรได้รับการปลูกฝังจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงการดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ปรีดี หงษ์สตัน, 2553)

มาตรการเชิงรูปธรรม เช่น การจัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับนักการเมือง, การอบรมและพัฒนาความรู้ด้านจริยธรรมการเมืองอย่างต่อเนื่อง, และการใช้กลไกลงโทษทางการเมืองต่อผู้ที่ละเมิดจริยธรรมอย่างจริงจัง เป็นแนวทางที่จำเป็นในการฟื้นฟูความไว้วางใจของประชาชน

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง (Public Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ เนื่องจากทำให้ประชาชนมีโอกาสมิติดำเนินการกำหนดทิศทางนโยบายและการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของตนเอง (Archon Fung, 2004)

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็น, การทำประชาพิจารณ์ก่อนออกกฎหมายที่สำคัญ, และการส่งเสริมงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (participatory budgeting) การมีช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและลดความหวาดระแวงในหมู่ประชาชน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคือความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองไทยต้องอาศัยการดำเนินการหลายมิติพร้อมกัน ทั้งการเพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบได้, การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองให้ยึดโยงกับประชาชน, การเสริมสร้างจริยธรรมและความรับผิดชอบทางการเมือง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง หากสามารถดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ได้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยฟื้นฟูความไว้วางใจและเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1

สรุป

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนต่อนักการเมืองไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ความไม่โปร่งใสในการใช้อำนาจ การทุจริตคอร์รัปชัน การขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเมือง ประชาชนจำนวนมากรู้สึกที่นักการเมืองไม่สามารถเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของพวกเขาได้จริง ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเห็นข้างและไม่ศรัทธาในระบบการเมือง นำไปสู่การลดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไม่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ

รัฐบาลไทยในหลายยุคหลายสมัยมักมีแนวโน้มที่จะสร้างความไว้วางใจและตอบสนองต่อกลุ่มนายทุนมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชนทั่วไป ความสัมพันธ์แนบแน่นระหว่างนักการเมืองกับกลุ่มทุน ส่งผลให้เกิดการออกแบบนโยบายสาธารณะที่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม และทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมยิ่งเหลื่อมล้ำมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การให้สิทธิพิเศษทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนสัมปทานขนาดใหญ่ และการขาดกลไกควบคุมผลประโยชน์ทับซ้อน สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การลดความเชื่อมั่นของประชาชนในรัฐบาล และมองว่านักการเมืองดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มทุนมากกว่าส่วนรวม

ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ (Transparency and Accountability) นักการเมืองต้องเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานอย่างชัดเจน และให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก เพื่อสร้างระบบการตรวจสอบที่มี

ประสิทธิภาพ เช่น การเปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน, รายงานผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ, การสนับสนุนองค์กรอิสระ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยึดโยงกับประชาชน (People-Centered Political Culture) จำเป็นต้องเปลี่ยนจากวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ มาเป็นวัฒนธรรมที่ยึดโยงกับประชาชน ผ่านการรับฟังความคิดเห็น, การกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำ, และการใช้อำนาจอย่างชอบธรรม (Larry Diamond and Leonardo Morlino, 2005) การเสริมสร้างจริยธรรมและความรับผิดชอบทางการเมือง (Political Ethics and Responsibility) นักการเมืองควรได้รับการปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่การศึกษา จนถึงการดำรงตำแหน่ง โดยใช้มาตรการเชิงรูปธรรม เช่น ประมวลจริยธรรม, การอบรมจริยธรรมต่อเนื่อง และการลงโทษผู้ละเมิดจริยธรรมอย่างจริงจัง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง (Public Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยลดช่องว่างและสร้างความไว้วางใจ เช่น ผ่านเวทีสาธารณะ, การทำประชาพิจารณ์, และงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชีวิตของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2543). *การเมืองไทย: ความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ปรีดี หงษ์สตัน. (2553). *จริยธรรมทางการเมือง: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเมืองและธรรมาภิบาล.
- ศุภมิตร ปิติพัฒน์. (2561). *ประชาธิปไตยกับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2560). *การเมืองไทยกับระบอบนายทุน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2559). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. (2547). *ประชาธิปไตยกับการพัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- Almond, Gabriel A., and Sidney Verba. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.
- Archon Fung. (2004). *Empowered Participation: Reinventing Urban Democracy*. Princeton: Princeton University Press.
- Beth Simone Noveck. (2015). *Smart Citizens, Smarter State: The Technologies of Expertise and the Future of Governing*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Fukuyama, Francis. (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Free Press.
- Hardin, Russell. (2002). *Trust and Trustworthiness*. New York: Russell Sage Foundation.
- Joseph S. Nye. (1997). *Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History*. New York: Longman.

Kevin Hewison. (2015). *Political Economy and the Persistence of Corruption in Thailand*. London: Routledge.

Larry Diamond and Leonardo Morlino. (2005). *The Quality of Democracy: An Overview*. Oxford: Oxford University Press.

Nye, Joseph S. (1997). *The Decline of Confidence in Government*. Washington D.C.: The Brookings Institution.

Pasuk Phongpaichit and Chris Baker. (2004). *Thaksin: The Business of Politics in Thailand*. Copenhagen: NIAS Press.

Pasuk Phongpaichit and Sungsidh Piriyaarangsarn. (1994). *Corruption and Democracy in Thailand*. Chiang Mai: Silkworm Books.

Putnam, Robert D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Russell Hardin. (2002). *Trust and Trustworthiness*. New York: Russell Sage Foundation.

Susan Rose-Ackerman. (1999). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. Cambridge: Cambridge University Press.

